

Byla C-150/24 [Aroja]ⁱ

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2024 m. vasario 27 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Korkein oikeus (Suomija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2024 m. kovo 27 d.

Kasatorius:

A

Kita kasacinio proceso šalis:

Rikoskomisario B

K O R K E I N O I K E U S

(Aukščiausiasis teismas, Suomija)

NUTARTIS

priimta

2024 m. vasario 27 d.

Nuoroda 1(11)

R2023/945

N°

321

KASATORIUS

KITA KASACINIO

PROCESO ŠALIS

DALYKAS

A

Rikoskomisario B (kriminalinės policijos

komisaras B)

Skundas dėl užsieniečio sulaikymo

PRAŠYMAS TAIKYTI SPRENDIMO PRIĖMIMO SKUBOS TVARKA
PROCEDŪRĄ

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Korkein oikeus (Aukščiausiasis teismas) prašo, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtų nagrinėjamas pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą. Šioje byloje kyla klausimų dėl 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) (toliau – Grąžinimo direktyva), kuri patenka į SESV Trečiosios dalies V antraštinės dalies taikymo sritį, išaiškinimo. Kasatorius buvo sulaikytas siekiant išsiųsti, kaip tai suprantama pagal Grąžinimo direktyvą. Buvo keturi iš eilės sulaikymo laikotarpiai (pirmasis nuo 2022 m. rugsėjo 10 d. iki 2022 m. lapkričio 23 d., antrasis – nuo 2022 m. gruodžio 5 d. iki 2023 m. kovo 15 d., trečiasis – nuo 2023 m. rugsėjo 11 d. iki 2024 m. sausio 18 d. ir ketvirtasis, kuris dar tęsiasi, nuo 2024 m. vasario 7 d.). *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) iškeltas klausimas susijęs su trečiojo sulaikymo laikotarpiu, kuris jau baigėsi, teisėtumu. Siekdamas *a posteriori* įvertinti trečiojo sulaikymo laikotarpio teisėtumą *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) negali įpareigoti paleisti A. į laisvę. Vis dėlto, siekiant apskaičiuoti maksimalią A. laisvės atėmimo trukmę, atsakymai į prejudicinius klausimus leis, be kita ko, nustatyti, ar minėtus sulaikymo laikotarpius reikia sumuoti. Jei taip, pagal Grąžinimo direktyvą nebus jokio teisinio pagrindo, kuris galėtų pateisinti A. sulaikymą, kai maksimali trukmė bus pasiekta 2024 m. pavasarį.

Jeigu prašymas taikyti sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą dėl pirma nurodytų priežasčių negalėtų būti patenkintas, *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) papildomai prašo bylą nagrinėti taikant pagreintą procedūrą, numatytą Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje, motyvuodamas tuo, kad bet kuriuo atveju ir dėl pirma nurodytų priežasčių dėl bylos pobūdžio reikia, kad ji būtų išnagrinėta greitai.

PRAŠYMAS DĖL KONFIDENCIALUMO

Käräjaoikeus (pirmosios instancijos teismas, Suomija) ir *hovioikeus* (apeliacinis teismas, Suomija) nurodė, kad prieglobsčio prašytojo A. tapatybė turi išlikti konfidenciali iki 2023 m. rugsėjo 15 d. pagal *Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä jamoistuumissa* (Įstatymas dėl proceso viešumo bendrosios kompetencijos teismuose) 6 straipsnio 1 dalies 2 punktą. Taigi *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas), remdamasis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 95 straipsniu, prašo apsaugoti A. anonimiškumą ir nagrinėjant šią bylą Teisingumo Teisme.

KORKEIN OIKEUS (AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS) NUTARTIS

Ginčo dalykas

- 1 Byla susijusi su trečiosios šalies piliečio, sulaikyto siekiant išsiųsti jį iš šalies, atveju, susiklosčius Grąžinimo direktyva reglamentuojamai situacijai. Pirmuoju

klausimu siekiama išsiaiškinti, ar nustatant Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 5 ir 6 dalyse nurodytus maksimalius sulaikymo laikotarpius visada reikia atsižvelgti į ankstesnius sulaikymo laikotarpius, o jei nereikia, kokiomis aplinkybėmis į šiuos laikotarpius nereikia atsižvelgti nustatant maksimalius sulaikymo laikotarpius. Jeigu sulaikymo laikotarpius reikėjo sumuoti taip, kad jau yra pasiekta Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 5 dalyje numatyta pradinė maksimali šešių mėnesių riba, taip pat kyla klausimas, ar teismas turėjo *ex officio* išnagrinėti aplinkybes, dėl kurių viršyta maksimali šešių mėnesių trukmė, dar prieš sueinant šiam maksimaliam šešių mėnesių laikotarpiui, ar bent jau nedelsiant po jo pasibaigimo. Jeigu ši teisminė kontrolė buvo atlikta tik po to, kai ji jau turėjo būti atlikta, taip pat kyla klausimas, kokių teisinių pasekmių turi kilti dėl tokio procedūrinio pažeidimo ir, be kita ko, ar dėl tokio pažeidimo išsiuntimo tikslu sulaikytas asmuo turėtų būti paleistas į laisvę, net jei yra įvykdytos visos materialinės sulaikymo sąlygos.

Svarbios faktinės aplinkybės

Bylos aplinkybės

- 2 Maroko pilietis A. 2022 m. rugsėjo 10 d. neteisėtai atvyko į Suomiją. Atvykstant į šalį jam galiojo draudimas atvykti į Šengeno erdvę, kuri Nyderlandai buvo nustatę po to, kai jis dingio vykstant jo pradėti prieglobsčio procedūrai. Prieš atvykdamas į Suomiją jis taip pat paprašė prieglobsčio Švedijoje ir Šveicarijoje.
- 3 2022 m. rugsėjo 10 d. A. buvo sulaikytas Suomijoje remiantis pagrindais, nustatytais *Ulkomaalaislaki* (301/2004) (Įstatymas dėl užsieniečių (301/2004)) 121 straipsnio 1 dalies 1–3 punktuose, kurie atitinka Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 1 dalį. 2022 m. spalio 25 d. Sprendimu *Maahanmuuttovirasto* (Imigracijos tarnyba, Suomija) grąžino A. į Maroką. 2022 m. spalio 29 d. A. paprašė suteikti prieglobstį Suomijoje. 2022 m. lapkričio 24 d. Imigracijos tarnyba atmetė jo prieglobsčio prašymą kaip akivaizdžiai nepagrįstą, grąžino A. į Maroką ir uždraudė jam dvejus metus atvykti į visą Šengeno erdvę. 2023 m. sausio 5 d. nutartimi *Turun hallinto-oikeus* (Turku administracinis teismas, Suomija) atmetė A. prašymą uždrausti vykdyti sprendimą išsiųsti, o vėliau 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimu atmetė A. skundą dėl prieglobsčio. Iš *hallinto-oikeus* (administracinis teismas) sprendimo dėl esmės motyvų matyti, kad kai kurie Imigracijos tarnybos kitoms valstybėms narėms pateikti prašymai dėl atsiėmimo nebuvo patenkinti ir kad *hallinto-oikeus* nusprendė, jog Imigracijos tarnyba turėjo teisę manyti, kad ji yra institucija, kompetentinga nagrinėti A. prieglobsčio prašymą pagal 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (Reglamentas „Dublinas III“), 17 straipsnį.
- 4 A. buvo sulaikytas pagal Įstatymo dėl užsieniečių 121 straipsnį: pirmą kartą nuo 2022 m. rugsėjo 10 d. iki 2022 m. lapkričio 23 d., antrą kartą nuo 2022 m.

gruodžio 5 d. iki 2023 m. kovo 15 d. ir trečią kartą nuo 2023 m. rugsėjo 11 d. iki 2024 m. sausio 18 d. *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) nagrinėja trečiojo sulaikymo laikotarpio teisėtumą. Trečiasis sulaikymo laikotarpis buvo nutrauktas 2024 m. sausio 18 d., po to, kai A. pabėgo į Daniją. 2024 m. vasario 7 d. policija, remdamasi nauju sprendimu, sulaikė A. po to, kai jis buvo grąžintas iš Danijos į Suomiją pagal Dublino reglamentą. *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) teigimu, šis ketvirtasis sulaikymo laikotarpis vis dar tęsiasi. Sulaikymo laikotarpiai buvo grindžiami būtinybe užtikrinti pasirengimą išsiuntimui iš šalies arba sprendimo dėl šio išsiuntimo vykdymą pagal Įstatymo dėl užsieniečių 121 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktus, o iš pradžių – ir būtinybe nustatyti tapatybę pagal minėtos dalies 2 punktą. Dėl laikotarpio nuo 2022 m. spalio 29 d., kai buvo pateiktas prieglobsčio prašymas, iki 2023 m. sausio 5 d., kai buvo priimta *hallinto-oikeus* (administracinis teismas) nutartis dėl vykdymo, iš bylos medžiagos matyti, kad sulaikymas taip pat buvo grindžiamas būtinybe užtikrinti prieglobsčio prašymo nagrinėjimą pagal Įstatymo dėl užsieniečių 121 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

- 5 Siekdama pateisinti sulaikymą, policija, be kita ko, nurodė A. dingimą per prieglobsčio procedūrą įvairiose valstybėse narėse, įskaitant Suomiją, neigiamą A. požiūrį į jo grįžimą į Maroką, nusikalstamas veikas, kurias jis padarė būdamas Suomijoje, melagingą informaciją apie gimimo datą ir tapatybę atvykus į Suomiją ir pareigos prisistatyti valdžios institucijoms 2023 m. vasarą kaip alternatyvios sulaikymui priemonės nesilaikymą. Dalis šių pagrindų atsirado tik pasibaigus antrajam sulaikymo laikotarpiui, todėl tai yra nauji pagrindai trečiajam sulaikymo laikotarpiui, prasidėjusiam 2023 m. rugsėjo 11 d., pateisinti. Sprendimas grąžinti buvo vykdomas etapais ir bendradarbiaujant su Maroko valdžios institucijomis įvairiais sulaikymo laikotarpiais ir tarp jų.
- 6 Trečiasis A. sulaikymo laikotarpis, kurį nagrinėjo *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas), prasidėjo policijos sprendimu, priimtu 2023 m. rugsėjo 11 d. pagal Įstatymo dėl užsieniečių 121 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktus. Pagal šį policijos sprendimą, atsižvelgiant į ankstesnius sulaikymo laikotarpius, A jau buvo sulaikytas iš viso penkis mėnesius ir 23 dienas, ir buvo įvykdytos sąlygos, taikomos, kai viršijamas pradinis maksimalus šešių mėnesių laikotarpis, nes išsiuntimas buvo pavēlintas dėl to, kad A. nebendradarbiavo vykdant grąžinimą, ir dėl to, kad iš Maroko dar nebuvo gauti grąžinimui reikalingi dokumentai. Policija kreipėsi į *Helsingin käräjäoikeus* (Helsinkio pirmosios instancijos teismas), kad šis išnagrinėtų sulaikymo sąlygas, ir jam taip pat pateikė savo 2023 m. rugsėjo 11 d. sprendimą. 2023 m. rugsėjo 15 d. *Helsingin käräjäoikeus* (Helsinkio pirmosios instancijos teismas) vykusiame posėdyje maksimalios šešių mėnesių ribos viršijimo sąlygos nebuvo išnagrinėtos atsižvelgiant į pateiktus įrodymus ir nebuvo paminėtos pirmosios instancijos teismo sprendime. Remiantis 2023 m. rugsėjo 11 d. policijos sprendime pateikta informacija, apie šį sprendimą buvo pranešta pačiam A.
- 7 Po to, kai buvo priimtas 2023 m. rugsėjo 15 d. *Helsingin käräjäoikeus* (Helsinkio pirmosios instancijos teismas) sprendimas, 2023 m. gruodžio 7 d. *Etelä-Karjalan*

käräjäoikeus (Pietų Karelijos pirmosios instancijos teismas, Suomija) dar kartą išnagrinėjo šią bylą dėl sulaikymo ir *ex officio* surengė teismo posėdį, paaiškėjęs, kad galėjo būti viršytas pradinis maksimalus šešių mėnesių sulaikymo laikotarpis.

2023 m. gruodžio 7 d. Etelä-Karjala käräjäoikeus (Pietų Karelijos pirmosios instancijos teismas) sprendimas

- 8 Savo sprendime *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) nurodė, pirma, kad skirtingų sulaikymo laikotarpių trukmė turi būti sumuojama, nes, nors nuo ankstesnio sulaikymo praėjo tam tikras laikas ir byloje įvyko pokyčių, reikėjo užtikrinti to paties sprendimo išsiųsti vykdymą. Antra, *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) nusprendė, kad sąlygos, taikomos, kai viršijamas šešių mėnesių laikotarpis, ir visos kitos materialinės sulaikymo pratęsimo sąlygos yra įvykdytos. Trečia, *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) pripažino, kad A. neturėtų būti paleistas į laisvę vien dėl to, kad po to, kai bendra sulaikymo trukmė viršijo šešis mėnesius, byloje *ex officio* nebuvo surengtas teismo posėdis. *Käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) nurodė pratęsti kasatoriaus sulaikymą.

2023 m. gruodžio 19 d. Itä-Suomen hovioikeus (Rytų Suomijos apeliacinis teismas) sprendimas

- 9 2023 m. gruodžio 7 d. A. pateikė apeliacinį skundą dėl *Etelä-Karjalan käräjäoikeus* (Pietų Karelijos pirmosios instancijos teismas) sprendimo *Itä-Suomen hovioikeus* (Rytų Suomijos apeliacinis teismas); šis teismas apeliacinį skundą atmetė. Motyvuodamas savo sprendimą *hovioikeus* (apeliacinis teismas), be kita ko, nurodė, kad pagal Įstatymo dėl užsieniečių 128 straipsnį byla dėl sulaikymo gali būti peržiūrima tik gavus sulaikyto asmens prašymą ir kad A. neprašė atlikti tokios peržiūros, nors savo 2023 m. rugsėjo 11 d. sprendime policija nurodė sąlygas, kurios taikomos, kai viršijama šešių mėnesių riba. Dėl šių priežasčių A. neturėjo būti paleistas į laisvę vien dėl to, kad *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) prieš pasibaigiant maksimaliam šešių mėnesių laikotarpiui savo iniciatyva nepriėmė sprendimo dėl minėtų sąlygų.

Kasacinis skundas Korkein oikeus (Aukščiausiasis teismas)

- 10 A. pateikė kasacinį skundą dėl 2023 m. gruodžio 19 d. *hovioikeus* (apeliacinis teismas) sprendimo. A. ginčija sulaikymo teisėtumą, motyvuodamas vien tuo, kad nustatyta tvarka nebuvo išnagrinėtas maksimalaus šešių mėnesių termino viršijimo klausimas.
- 11 Kita kasacinio proceso šalis, kriminalinės policijos komisaras, prašo atmesti kasacinį skundą. Kriminalinės policijos komisaras mano, kad, atsižvelgiant į byloje įvykusius pokyčius, trečiasis sulaikymo laikotarpis, kuris prasidėjo 2023 m. rugsėjo 11 d., yra naujas, todėl nagrinėjamu atveju net nebuvo viršytas pradinis maksimalus šešių mėnesių laikotarpis, ir kad A. neturėtų būti paleistas į laisvę remiantis pagrindais, kuriuos jis nurodo, nes bet kuriuo atveju sulaikymo pagrindai įvykdyti.

Teisinis pagrindas

Sjungos teisė

- 12 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje Konvencijoje. Iš Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 straipsnio matyti, jog tam, kad laisvės atėmimas būtų laikomas teisėtu, jis, be kita ko, turi būti vykdomas įstatyme nustatyta tvarka. To paties straipsnio 4 dalyje numatyta teisė reikalauti nedelsiant išnagrinėti suėmimo teisėtumą ir būti paleistam, jei priemonė yra neteisėta.
- 13 Šio ginčo išsprendimas priklauso, be kita ko, nuo Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 3, 5 ir 6 dalių išaiškinimo.
- 14 Gražinimo direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje padaryta nuoroda į sulaikymo ribojimo tikslą ir proporcingumo principo taikymą.
- 15 Komisijos rekomendacijoje (ES) 2017/2338 dėl bendro „Gražinimo vadovo“ valstybių narių kompetentingoms institucijoms, vykdančioms su gražinimu susijusias užduotis, be kita ko, nustatyta:

„14.5 Pakartotinis gražinamųjų asmenų sulaikymas

Pakartotinai sulaikant gražinamuosius asmenis iš karto po to, kai jie buvo paleisti į laisvę, negalima pažeisti Gražinimo direktyvoje nustatyto maksimalaus sulaikymo laikotarpio.

To paties asmens pakartotinis sulaikymas vėlesniu etapu gali būti teisėtas tik tuo atveju, jei labai pasikeitė susijusios aplinkybės (pavyzdžiui, trečioji šalis parengė būtinus dokumentus arba kilmės šalyje pagerėjo padėtis ir todėl galima saugiai grįžti), jeigu dėl tokio pasikeitimo atsiranda „pagrįsta tikimybė išsiųsti“ pagal Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 4 dalį ir jeigu tenkinamos visos kitos sulaikymo taikymo sąlygos pagal šios direktyvos 15 straipsnį.“

Nacionalinė teisė

- 16 Bendrosios laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos nustatytos Įstatymo dėl užsieniečių 117a straipsnyje (813/2015). Pagal šio straipsnio 1 dalies (49/2017) 2 punktą užsieniečiui gali būti taikoma laikinoji apsaugos priemonė pagal 118–122 ir 122a straipsnius, jei tai būtina ir proporcinga siekiant parengti ar užtikrinti sprendimo jį išsiųsti iš šalies vykdymą arba kitaip kontroliuoti jo išvykimą iš šalies. Šio straipsnio 3 dalyje, be kita ko, numatyta, kad laikinoji apsaugos priemonė turi būti panaikinta, kai tik ji nebereikalinga siekiant užtikrinti teismo sprendimo priėmimą ar vykdymą.

- 17 Konkrečios sulaikymo sąlygos nustatytos Įstatymo dėl užsieniečių (813/2015) 121 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose:

„121 straipsnis

Sulaikymo sąlygos

Jei 118–120 straipsniuose nurodytų laikinųjų apsaugos priemonių nepakanka, užsienietis gali būti sulaikytas individualiai įvertinus jo atvejį, jeigu:

- 1) atsižvelgiant į asmenines ar kitas užsieniečio aplinkybes yra pagrįstų priežasčių manyti, kad užsienietis gali pasislepti, pabėgti arba kitaip reikšmingai trukdyti priimti sprendimą dėl jo arba įvykdyti sprendimą dėl jo išsiuntimo;
- 2) sulaikymas būtinas siekiant nustatyti užsieniečio tapatybę;
- 3) užsienietis padarė nusikalstamą veiką arba yra įtariamas padaręs nusikalstamą veiką, o sulaikymas yra būtinas sprendimo dėl išsiuntimo parengimui arba vykdymui užtikrinti;
- 4) sulaikymo laikotarpiu užsienietis pateikė naują tarptautinės apsaugos prašymą, visų pirma siekdamas, kad būtų pavélintas arba sutrukdytas sprendimo išsiųsti vykdymas.“

- 18 Įstatymo dėl užsieniečių 123 straipsnyje (813/2015) nurodytos administracinės institucijos, kompetentingos priimti sprendimą dėl sulaikymo, o 124 straipsnio 1 ir 2 dalyse (49/2017) numatyta institucijos pareiga nedelsiant pranešti pirmosios instancijos teismui apie sulaikymą ir pirmosios instancijos teismo pareiga išnagrinėti bylą dėl sulaikymo per keturias dienas nuo sulaikymo. Šiuo klausimu kalbama apie pradinio sulaikymo etapo teisminę kontrolę, kuri atliekama *ex officio*. Pagal šio įstatymo 126 straipsnio 1 dalį pirmosios instancijos teismas nurodo nedelsiant paleisti sulaikytą užsienietį, jeigu nėra įvykdytos sulaikymo sąlygos.

- 19 Dėl paskesnių sulaikymo etapų Įstatymo dėl užsieniečių 127 straipsnio 1 dalyje (195/2011) ir 128 straipsnio 1 ir 2 dalyse (646/2016) numatyta:

„127 straipsnis

Sulaikyto asmens paleidimas į laisvę

Bylą nagrinėjanti institucija turi nurodyti paleisti sulaikytą asmenį į laisvę, kai tik nebetenkinamos sulaikymo sąlygos. Sulaikytas asmuo turi būti paleistas ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo sprendimo dėl sulaikymo priėmimo. Vis dėlto sulaikymo laikotarpis gali būti ilgesnis, bet negali viršyti 12 mėnesių, jei sulaikytas asmuo nebendradarbiauja

vykdant grąžinimą arba jei iš trečiosios šalies nebuvo gauti reikiami grąžinimo dokumentai ir dėl tų priežasčių išsiuntimas atidedamas.

<...>

128 straipsnis

Bylos peržiūra *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas)

Jeigu sulaikyto užsieniečio nebuvo nurodyta paleisti į laisvę, pirmosios instancijos teismas, kurio veiklos teritorijoje yra sulaikyto asmens sulaikymo vieta, šio asmens prašymu turi peržiūrėti bylą, kiek tai susiję su sulaikymu <...>. Byla turi būti išnagrinėta nedelsiant ir ne vėliau kaip per keturias dienas nuo prašymo pateikimo. Vis dėlto bylos, susijusios su sulaikymu, peržiūrėti nereikia, kol nesibaigė dviejų savaitių terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo pirmosios instancijos teismo sprendimo pratęsti suinteresuotojo asmens sulaikymą atitinkamoje sulaikymo vietoje. Apskaičiuojant šioje dalyje nurodytus terminus *Laki säädettyjen määräaikain laskemisesta* (Terminų apskaičiavimo įstatymas) 5 straipsnis netaikomas.

Sulaikyto asmens prašymu *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) turi peržiūrėti bylą dar net prieš pasibaigiant 1 dalyje nurodytam terminui, jei tai būtina dėl aplinkybių, atsiradusių po ankstesnio nagrinėjimo. Bylą nagrinėjanti institucija nedelsdama informuoja sulaikytą asmenį ir jo atstovą apie visus reikšmingus aplinkybių pasikeitimus, dėl kurių jo byla turi būti peržiūrėta, išskyrus atvejus, kai buvo priimtas sprendimas paleisti sulaikytą asmenį į laisvę pagal 127 straipsnio 1 dalį.

<...>

Prejudicinio sprendimo reikalingumas

Pirmasis klausimas

- 20 Byla pirmiausia susijusi su Grąžinimo direktyvos 15 straipsnio 5 ir 6 dalyse numatytų maksimalių sulaikymo laikotarpių nustatymu tuo atveju, kai trečiosios šalies pilietis buvo sulaikytas siekiant jį išsiųsti iš šalies kelis laikotarpius iš eilės, tarp kurių jis buvo paleistas į laisvę. Nei iš Grąžinimo direktyvos nuostatų, nei iš jos sistemos, nei iš konstatuojamųjų dalių nematyti, ar šie sulaikymo laikotarpiai turi būti sumuojami be išimčių, ir ar, ir prireikus dėl kokių priežasčių apskaičiuojant maksimalų sulaikymo laikotarpį galima neatsižvelgti į ankstesnius sulaikymo laikotarpius.
- 21 *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) teigimu, Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje nėra (bent jau aiškiai) išreiškęs konkrečios pozicijos dėl pirmojo klausimo. 2009 m. lapkričio 30 d. Sprendime *Kadzoev* (C-357/09 PPU, toliau –

Sprendimas *Kadzoev*, EU:C:2009:741) Teisingumo Teismas pabrėžė, kad, pirma, pagal Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 5 ir 6 dalis jokių atveju neleidžiama viršyti šioje nuostatoje nustatyto maksimalaus termino (35–37 ir 69 punktai) ir, antra, jeigu sulaikymo trukmė kiekvienu konkrečiu atveju galėtų skirtis, kartais netgi smarkiai, toje pačioje valstybėje narėje arba skirtingose valstybėse narėse dėl nacionalinio teismo proceso ypatumų ir bruožų, tai prieštarautų šio straipsnio 5 ir 6 dalimis siekiamam tikslui užtikrinti maksimalią bendrą sulaikymo valstybėse narėse trukmę (54 punktas). *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) nurodo, kad dėl panašių priežasčių, atsižvelgiant į Gražinimo direktyvos taikymo sritį, klausimas dėl sumavimo ar neatsižvelgimo į vienas po kito einančius sulaikymo laikotarpius, tarp kurių trečiosios šalies pilietis, dėl kurio pradėta išsiuntimo procedūra, buvo paleistas į laisvę, turi būti aiškinamas vienodai.

- 22 Dėl pirmojo klausimo taip pat reikia pažymėti, kad nuostata, susijusi su Įstatymo dėl užsieniečių 127 straipsnio 1 dalyje, kuri atitinka Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 5 dalį, numatyta maksimalia šešių mėnesių sulaikymo trukme, taikoma bet kokiam užsieniečio sulaikymui, nesvarbu, ar sulaikymo teisinis pagrindas grindžiamas Sąjungos, ar nacionaline teise. Taigi klausimas, ar A. sulaikymas buvo grindžiamas kitomis priežastimis nei numatytosios Gražinimo direktyvoje, šioje byloje neturi reikšmės, nors atrodo, kad pagal pačią Sąjungos teisę leidžiama neatsižvelgti į sulaikymo laikotarpį, kuris nėra grindžiamas Gražinimo direktyva, apskaičiuojant Gražinimo direktyvoje numatytą maksimalų laikotarpį (minėto Sprendimo *Kadzoev* 45–48 punktai). Taigi pagrindinėje byloje nereikia nuspręsti, kaip vertinti, pavyzdžiui, sulaikymo laikotarpį nuo 2022 m. spalio 29 d., kai A. pateikė prieglobsčio prašymą, iki 2023 m. sausio 5 d. *hallinto-oikeus* (administracinis teismas) nutarties dėl prašymo uždrausti vykdyti sprendimą (pirmojo sulaikymo laikotarpio galutinis etapas ir antrojo sulaikymo laikotarpio pradinis etapas), atsižvelgiant į draudimą, kylantį dėl vykdomos prieglobsčio procedūros, palikti asmenį sulaikytą pagal Gražinimo direktyvą iki tam tikro prieglobsčio procedūros etapo (be kita ko, akivaizdžiai nepagrįstą prieglobsčio prašymų atveju – 2018 m. liepos 5 d. Nutartis *C ir kt.*, C-269/18 PPU, EU:C:2018:544).
- 23 Dėl šios priežasties *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) į savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą neįtraukė klausimo, kaip apskaičiuojant Gražinimo direktyvoje numatytą maksimalų laikotarpį reikėtų atsižvelgti į galimą laikotarpį, per kurį, remiantis valdžios institucijų priimtų sprendimų motyvais, atrodo, kad sulaikymas buvo grindžiamas tiek Gražinimo direktyva, tiek lygiagrečiai arba kartais – bet kuriuo kitu pagrindu. Bet kuriuo atveju iš bylos medžiagos matyti, kad A. sulaikymas visą laiką ar beveik visą laiką bent daugiausia buvo grindžiamas Gražinimo direktyvoje nustatyta tvarka.
- 24 *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) teigimu, toks Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 5 ir 6 dalių aiškinimas, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas šioje byloje, apskaičiuojant maksimalią trukmę reikia atsižvelgti į ankstesnius sulaikymo laikotarpius, be kita ko, pateisinamas tuo, kad per šiuos laikotarpius A. sulaikymas iš esmės buvo grindžiamas tuo pačiu teisiniu pagrindu, t. y. užtikrinti

jo išsiuntimą. Taip yra nepaisant to, kad pasikeitė tam tikri faktiniai ir teisiniai pagrindai, kuriais remtasi grindžiant A. sulaikymą. Priešingą aiškinimą patvirtintų tai, kad prieš trečiąjį sulaikymo laikotarpį A. buvo paleistas į laisvę beveik šešiams mėnesiams, per kuriuos jis nesilaikė jam nustatytos švelnesnės prievartos priemonės, t. y. pareigos registruotis, išvyko iš Suomijos į Švediją ir buvo gražintas atgal į Suomiją.

Antrasis klausimas

- 25 Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją galima manyti, jog valstybė narė privalo užtikrinti, kad Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatyta teisminė kontrolė bet kuriuo atveju būtų atliekama, kai viršijamas 15 straipsnio 5 dalyje numatytas maksimalus šešių mėnesių terminas. Taip yra neatsižvelgiant, pavyzdžiui, į klausimą, ar institucija, kuri kreipėsi į teismą dėl sulaikymo, ar sulaikytas trečiosios šalies pilietis pateikė aiškų prašymą šiuo klausimu. Atlikdamas šią kontrolę teismas turi galėti *ex officio* ir nepaisant sulaikytojo veiksmų, remdamasis visomis reikšmingomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis nuspręsti, ar sulaikymo pratęsimas yra pateisinamas (2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Mahdi*, C-146/14 PPU, toliau – Sprendimas *Mahdi*, EU:C:2014:1320, 49, 56, 62 ir 63 punktai; taip pat žr. 2022 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Teismo iniciatyva atliekama patikra)*, C-704/20 ir C-39/21, toliau – Sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, EU:C:2022:858, 86 punktas). Iš jurisprudencijos taip pat darytina išvada, kad Gražinimo direktyvos 15 straipsnio nuostatos turi ne tik aiškinamąjį poveikį, jos veikia tiesiogiai (pavyzdžiui, žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 288 punktą). Vis dėlto pagal procesinės autonomijos principą valstybės narės išlaiko kompetenciją nustatyti sulaikymo kontrolės tvarką, kurios nereglamentuoja Sąjungos teisė (žr. Sprendimo *Mahdi* 50 punktą). Be to, atsižvelgdamas į didelę bylos svarbą vertinant A. laisvės atėmimo priemonės teisėtumą, *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas), siekdamas aiškumo, nori išsiaiškinti, ar pagal Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 3 dalies antrą sakinį draudžiamas toks nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį teisminė kontrolė dėl 15 straipsnio 5 dalyje nurodytos maksimalios šešių mėnesių ribos viršijimo galima tik esant atitinkamam sulaikyto asmens prašymui.
- 26 Antrojo prejudicinio klausimo antra dalis susijusi su termino reikalavimais, taikomais 15 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatyta teisminei kontrolei. Šioje nuostatoje nepatikslinama, ar administracinės institucijos sprendimo, susijusio su šio straipsnio 5 dalyje nurodyto maksimalaus šešių mėnesių sulaikymo termino viršijimu, teisminė kontrolė turi būti atliekama *ex ante*, t. y. dar prieš viršijant šią maksimalią trukmę. Nors teisminė kontrolė taip pat gali būti atliekama *ex post, a posteriori*, šioje nuostatoje nenurodyta, per kiek laiko ji turi būti atlikta. *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) mano, kad pakankamai akivaizdu, jog iš Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 2 dalies kylantis reikalavimas atlikti nurodytą teisminę kontrolę nedelsiant, 15 straipsnio 3 dalies antro sakinio

atveju turėtų būti taikomas bent jau pagal analogiją, kad teisminė kontrolė neprarastų prasmės. Tai patvirtina aplinkybė, kad sulaikymas ir jo pratęsimas yra vienodo pobūdžio, kiek tai susiję su sulaikytu asmeniu (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Mahdi* 44 punktą).

- 27 Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatyti reikalavimai dėl termino, taikomo teisminei kontrolei, turi konkrečią reikšmę, be kita ko, vertinant pagrindinėje byloje galimai padaryto pažeidimo pobūdį, sunkumą ir jo teisinę pasekmę. Jeigu teisminė kontrolė turėtų būti atlikta dar prieš viršijant maksimalią šešių mėnesių sulaikymo trukmę, atrodytų, kad laisvės atėmimas netektų teisinio pagrindo jau nuo 2023 m. rugsėjo 18 d., jeigu apskaičiuojant maksimalią sulaikymo trukmę reikėtų atsižvelgti į ankstesnius sulaikymo laikotarpius. Tačiau jei teisminę kontrolę galima būtų atlikti jau viršijus minėtą maksimalią trukmę, galimas laisvės atėmimo neteisėtumas galėtų paaiškėti tik vėliau ir galbūt galėtų būti mažiau sunkus pažeidimas. Todėl *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) nusprendė į savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą įtraukti ir klausimą dėl teisminės kontrolės termino reikalavimų.

Trečiasis klausimas

- 28 Tuo atveju, jeigu remdamasis Teisingumo Teismo atsakymais į šioje nutartyje pateiktus prejudicinius klausimus *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas), priimdamas sprendimą pagrindinėje byloje, turėtų padaryti išvadą, kad maksimalios šešių mėnesių trukmės teisminės kontrolės klausimu padarytas pažeidimas ir dėl to laisvės atėmimas gali būti neteisėtas, liktų neatsakyta į klausimą, kokie Sąjungos teisės reikalavimai ir sąlygos lemia konkrečias tokios išvados pasekmes. Praktiškai kyla klausimas, ar *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) turėjo 2023 m. gruodžio 7 d. paleisti A. į laisvę, nors buvo nuspręsta, kad tuo metu materialinės sulaikymo sąlygos buvo visiškai įvykdytos, taigi byla buvo tinkamai išnagrinėta proceso požiūriu.
- 29 Gražinimo direktyvos 15 straipsnio 2 ir 4 dalyse numatyta pareiga paleisti į laisvę asmenį, kurio sulaikymas yra neteisėtas. Vis dėlto šiose nuostatose bent jau aiškiai neatmetama galimybė, kad sulaikymo teisėtumo sąlygoms įtakos turintis pažeidimas gali būti ištaisytas ateityje, t. y. *ex nunc*, atlikus teisminę kontrolę, todėl nedelsiamas paleidimas į laisvę nebūtinai būtų pateisinamas.
- 30 Neatrodo, kad Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje šiuo klausimu būtų išsakęs savo poziciją taip, kad šiomis aplinkybėmis remiantis ja būtų galima gauti pakankamai aiškų atsakymą.
- 31 Sprendimas *G. ir R.* (2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimas, toliau – Sprendimas *G. ir R.*, C-383/13 PPU, EU:C:2013:533) buvo susijęs su sulaikyto asmens teisės į gynybą, visų pirma teisės būti išklaustam, pažeidimo pasekmėmis. Teisingumo Teismas nusprendė (35 punktas), kad jei Sąjungos teisėje nėra nustatytos nei sąlygos, kuriomis turi būti paisoma neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių teisės į gynybą, nei šios teisės nepaisymo pasekmės, šios sąlygos ir pasekmės

nustatomos nacionalinėje teisėje su sąlyga, kad patvirtintos atitinkamos priemonės yra tapačios priemonėms, taikomoms privatiems asmenims esant panašioms nacionalinės teisės reguliuojamoms situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų naudojimas Sjungos teisėje nustatytais teisėmis netaps praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas). Tame sprendime taip pat minima, jog yra svarbu, ar, atsižvelgiant į konkrečias bylos faktines ir teises aplinkybes, teisės į gynybą pažeidimo rezultatas galėjo būti kitoks (40 punktas). Be to, to paties sprendimo 41 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu nebūtų pripažinta tokia nacionalinio teismo diskrecija ir būtų nustatyta, kad bet koks teisės būti išklaustam pažeidimas automatiškai lemia sprendimo dėl sulaikymo pratęsimo ir paties sulaikymo panaikinimą, nors iš tikrųjų toks pažeidimas galėtų neturėti įtakos šiam sprendimui dėl pratęsimo, o sulaikymas galėtų būti atitinkantis Gražinimo direktyvos 15 straipsnyje nustatytus reikalavimus, galėtų kilti grėsmė šios direktyvos veiksmingumui.

- 32 Iš tame sprendime pateiktų argumentų matyti, kad nacionalinis teismas turi diskreciją vertinti būtinybę nedelsiant paleisti asmenį į laisvę, kai procedūrinis pažeidimas konstatuojamas atliekant teisminę kontrolę *a posteriori* ir tuo metu – teisėtai. Tokios diskrecijos buvimą tokioje situacijoje, kaip nagrinėjama šioje byloje, patvirtina ir tai, kad sulaikyto asmens paleidimas į laisvę vien dėl ankstesnio procedūrinio pažeidimo, nors materialinės sulaikymo sąlygos yra įvykdytos, iš esmės netrukdo valdžios institucijoms vėl jį sulaikyti praėjus nedaug laiko po jo paleidimo. Vis dėlto, kiek tai susiję su Sprendimu *G. ir R., Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) atkreipia dėmesį į tai, kad jis buvo priimtas tokiomis aplinkybėmis, kai procedūrinis pažeidimas nebuvo grindžiamas aiškia Gražinimo direktyvos nuostata, todėl neaišku, kaip panašus teismo diskrecijos aiškinimas galėtų būti pateiktas tokiomis aplinkybėmis, kai galimas procedūrinis pažeidimas būtų grindžiamas tiesiogiai taikytinomis Gražinimo direktyvos 15 straipsnio nuostatomis. Be to, minėtame Sprendime *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* Teisingumo Teismas konstatavo, kad paaiškėjus, jog Gražinimo direktyvoje numatytos sulaikymo teisėtumo sąlygos nebuvo arba nebėra įvykdytos, atitinkamas asmuo turi būti nedelsiant paleistas į laisvę (79 punktas), o tai, atrodo, reikštų labai platų įpareigojimą paleisti į laisvę. Vis dėlto gali būti, kad šiomis aplinkybėmis žodžių junginys „teisėtumo sąlygos“ reiškia materialines sulaikymo sąlygas, taip pat atsižvelgiant į minėto sprendimo 76 punkte nurodytą Gražinimo direktyvos nuostatų pobūdį.
- 33 Kyla klausimas, kokie reikalavimai ir bendrosios sąlygos nustatytos Sjungos teisėje siekiant įvertinti procedūrinių pažeidimų, galinčių turėti įtakos A. laisvės atėmimo teisėtumui, sukeltas pasekmes. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) mano, kad reikia išsiaiškinti, ar *käräjäoikeus* (pirmosios instancijos teismas) 2023 m. gruodžio 7 d. turėjo paleisti A. į laisvę, nors sulaikymo sąlygos tuo metu buvo laikomos įvykdytos.
- 34 Galiausiai dėl aiškumo *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) nurodo, kad net jei vykstant procesui A. būtų išsiųstas iš šalies arba jei dėl kitų priežasčių būtų nutrauktas A. laisvės atėmimas, šioje byloje pateikti prejudiciniai klausimai

neprarastų prasmės. Pagal nacionalinę jurisprudenciją asmuo, kuriam taikoma laisvės atėmimo priemonė, turi teisę gauti nuomonę dėl šios laisvės atėmimo priemonės teisėtumo, net jeigu vykstant skundo nagrinėjimo procedūrai jis yra paleistas į laisvę. Šioje byloje, siekiant nustatyti, ar A. laisvės atėmimas bet kuriuo momentu buvo teisėtas, iš esmės reikia gauti atsakymą į visus pateiktus prejudicinius klausimus. Jeigu *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) turėtų atsakyti į šiuos klausimus, susijusius su Gražinimo direktyvos aiškinimu, be Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo, gali būti nesilaikoma reikalavimo vienodai aiškinti Gražinimo direktyvą skirtingose valstybėse narėse.

Prejudiciniai klausimai

- 35 Suteikęs šalims galimybę pateikti pastabas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinio, *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pagal SESV 267 straipsnį pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

1. a) Ar 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 15 straipsnio 5 ir 6 dalis reikia aiškinti taip, kad apskaičiuojant jose nurodytus maksimalius sulaikymo laikotarpius reikia atsižvelgti į visus ankstesnius sulaikymo laikotarpius? Jeigu tokios pareigos nėra visais atvejais, į kokius aspektus reikia atsižvelgti nustatant, ar apskaičiuojant maksimalius laikotarpius reikia atsižvelgti į ankstesnio sulaikymo laikotarpio trukmę?

b) Kaip visų pirma turi būti vertinama situacija tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, kai, pirma, sulaikymo pagrindinis teisinis pagrindas, t. y. užtikrinti neteisėtai šalyje esančio trečiosios šalies piliečio išsiuntimą, išliko iš esmės toks pats, tačiau, antra, siekiant pagrįsti naują sulaikymą buvo nurodytos iš dalies naujos faktinės ir teisinės aplinkybės, tarp sulaikymo laikotarpių suinteresuotasis asmuo nuvyko į kitą valstybę narę, iš kurios jis buvo gražintas į Suomiją, ir, be to, nuo ankstesnio sulaikymo laikotarpio pabaigos iki naujo sulaikymo praėjo keli mėnesiai?

2. a) Ar pagal Direktyvos 2008/115/EB 15 straipsnio 3 dalies antrą sakinį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias teisminė kontrolė dėl maksimalios šešių mėnesių trukmės viršijimo gali būti atliekama tik sulaikyto asmens prašymu?

b) Ar Direktyvos 2008/115/EB 15 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatyta teisminė kontrolė, kurią atliekant tikrinamas administracinės institucijos sprendimas viršyti pradinį maksimalų šešių mėnesių sulaikymo laikotarpį, turi būti atliekama prieš pasibaigiant šiam maksimaliam sulaikymo terminui, o jeigu ne, ar ji bet kuriuo atveju turi būti atliekama nedelsiant po to, kai administracinė institucija priima sprendimą?

3. Ar dėl to, kad nėra Direktyvos 2008/115/EB 15 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatytos teisminės kontrolės, kai viršijamas maksimalus šešių mėnesių sulaikymo terminas, numatytas 15 straipsnio 5 dalyje, sulaikytą asmenį reikia paleisti į laisvę, net jei pavėluotai atliekant šią teisminę kontrolę konstatuojama, kad buvo įvykdytos visos materialinės sulaikymo sąlygos ir kad byla išnagrinėta be procedūrinių pažeidimų? Jeigu tokiu atveju nėra pareigos automatiškai paleisti į laisvę, į kokius aspektus Sąjungos teisės požiūriu reikia atsižvelgti nustatant pavėluotai atliktos teisminės kontrolės pasekmes, visų pirma tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje?

Gavęs prejudicinį sprendimą *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis teismas) priims sprendimą byloje.

KORKEIN OIKEUS (Aukščiausiasis teismas)

<...>